

6. Hewitt, Kenneth. «Regions of risk: a geographical introduction to disasters.» Addison-Wesley Longman Limited, 1997.
7. Maskrey, Andrew. «Disaster risk reduction: a development concern.» A guide towards community-centered disaster risk reduction. United Nations Development Programme, 1999.
8. Mileti, Dennis S., and Thomas E. Downing. «Disasters by design: a reassessment of natural hazards in the United States.» Joseph Henry Press, 2005.
9. Wisner, Ben, Piers Blaikie, Terry Cannon, and Ian Davis. «At Risk Revisited.» (2004).

ГЕОГРАФІЧНА КАРТИНА ДІЙНОСТІ: МІФИ І РЕАЛЬНІСТЬ

Яковчук О. В.

*кандидат географічних наук, доцент
доцент кафедри географії і туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Географічна картина світу, географічне положення, географічні фактори, географічна культура, географія, – як часто ми чуємо такі поняття, – у сфері освіти і науки, в засобах масової інформації, в промовах політиків, в медіа-продукції? Відповідь очевидна – часто і постійно, проте наскільки вірно і коректно з точки зору смислу і логіки ми вживаємо і трактуємо дані поняття?

Пересічний житель України поняття «географічності» буде ототожнювати перш за все із розміщенням певних об'єктів, і проявом певних явищ і процесів на земній поверхні, тоді як істинна сутність «географічності» є набагато «глибшою» за змістом і «ширшою» за інформаційним охопленням, ніж можна собі уявити.

Класичний підхід обґрунтовує так: сучасна географія – це потужний комплекс різних систем наукових знань і досліджень, що охоплює як окремі природничі (фізично-географічні) і антропогенні (суспільно-географічні) напрями, так і синтетичні міжгалузеві напрями, які тісно пов'язані між собою і об'єкт-предметною сферою і методологією дослідження. Об'єктом дослідження географії в цілому є сукупність природно-територіальних і суспільно-територіальних комплексів, а предметом – закони і закономірності розміщення та взаємодії компонентів географічного середовища та їх поєднань на різних просторових рівнях.

Кожний науковець, який ґрунтовно займається вивченням певної науки або конкретного наукового напрямку свідомо зазначатиме, що саме ця наука буде найбільш складною. Проте буде правий лише частково, оскільки саме географічна наука є найбільш складною організаційно та насиченою інформаційно, і причиною цього є її унікальна комплексність та міжгалузевий синтез знань якими вона оперує. Додає актуальності у даному контексті і популярність географії як утилітарної системи знань про сучасний світ у багатьох галузях суспільно-господарської і культурної діяльності.

Хімія, фізика, біологія – стандартний набір так званих «точних» природничих наук шкільного курсу у комплексі з математикою, визиває у пересічного школяра, вимовляючись метафорично, «зубний біль» у процесі «гризіння граніту науки». Разом з тим, можливо легшими для сприйняття і розуміння, проте не менш «болючими» є й так звані «гуманітарні» науки – мови, література, історія, економіка, право тощо. Такий перелік шкільних предметів наведений для прикладу не навмання, оскільки без фундаментальних знань в галузях саме цих наук – просто ознайомитись з географією МОЖЛИВО, «вивчити» її, і навіть отримати високі предметні бали з ДПА, ЗНО, НМТ, проте ЗРОЗУМІТИ географію, географічну сутність оточуючого світу і свого місця в ньому без таких фундаментальних знань НЕМОЖЛИВО!

Географія змінює свідомість людини, оскільки виконує 2 основні завдання:

1) *пізнавальне*: розширює та поглиблює знання із географії про цілісний географічний образ Землі та окремих територіальних об'єктів через розкриття закономірностей і особливостей їх функціонування;

2) *практичне*: формує картографічну грамотність і географічну культуру, формує уміння і навички проводити пошукові роботи, зокрема описувати, аналізувати і моделювати досліджувані об'єкти, застосовувати здобуті географічні знання на практиці.

Часто, відповідаючи школярам і студентам на питання: «Чому географія так цікава, але її ТАК складно вивчати?» я зазначаю ...

По-перше:

Як можна нормально зрозуміти і ґрунтовно пояснити географічні причини нібито «аномальної» 30°-спеки влітку 2020 року на побережжі Північного Льодовитого океану, і випадіння снігу в африканській Сахарі у цей же період? Без розуміння саме фізико-хімічних і термодинамічних процесів в атмосфері і надрах Землі це неможливо. І географія дає відповідь на такі питання! Як можна не купити туристичну путівку на «райські тропічні острови» із шаленою знижкою у 70-80% ринкової вартості, або як можна не купити банани та ананаси, які коштують дешевше українських черешень і яблук? Можна! Географія дає розуміння цього, і ті хто розуміють – роблять правильний вибір і приймають правильні рішення!

Як можна пояснити без «інформаційного замулювання» свідомості людей, заангажованих засобами масової інформації істинні причини військово-політичних конфліктів в Сирії, Лівії, в Україні??? Без розуміння контексту історико-культурних і цивілізаційних процесів у комплексі з розумінням гідрографічних і геологічних процесів Ви цього не зробите. Як можна усвідомити географічні фактори поширення і без зайвої паніки витримати і пережити карантинно-епідеміологічні заходи під час пандемії коронавірусу? Географія теж дає відповідь на такі питання!

По-друге:

Для побутового володіння англійською чи німецькою чи французькою мовою, необхідно засвоїти на базі мінімальних граматичних конструкцій 300-400 ключових іменників, 200-300 прикметників-прислівників і 200-300 базових дієслів, тобто не більше 1000 (тисячі) слів. Для вільного ж володіння іноземною

європейською мовою необхідно вже більше слів (2000-3000), у залежності від професійної сфери діяльності і необхідності постійного спілкування. Тоді як лише базовий шкільний рівень географії, навіть НЕ на «відмінно» передбачає вільне оперування і географічне усвідомлення назв понад 3000 географічних об'єктів: міст і столиць, регіонів і районів, континентів і країн, річок і озер, морів, заток, проток, островів, півостровів, гірських систем і вершин, природних зон і типів клімату, народів і етносів, біогеографічних, економіко-географічних, суспільно-географічних, туристично-рекреаційних та природоохоронних об'єктів.

Для коректного володіння географічними знаннями необхідне оперування великою кількістю назв географічних об'єктів, і ліміту такої кількості практично не існує. Відповідь на питання що складніше вивчити географію чи дві іноземні мови – очевидна, як очевидно й те, що вивчення будь якої науки потребує певного інтелектуального рівня і напруження, певної методології і технології.

По-третє:

Карти! Проте не ті карти, що у дворі дідусі розкидають на лавочках чи круп'є у казино, і навіть не ті, що банки видають для безготівкових розрахунків, а ті карти, які відображали і відображають реальну або спотворену картину географічної дійсності на камені, на папері, на пластику, на моніторі, у смартфоні, комп'ютері, голограмі тощо.

Картографія – це не просто семантика чи мова географії, це певний діалектичний шифр-код, без якого розуміння географічних знань не те що неможливе, воно не існує. Як же зрозуміти карту, атлас, глобус чи інше картографічне зображення чи проєкцію без хоча б базових знань з алгебри і геометрії?

Карти і картоподібні твори дають можливість «побачити» і дослідити певний географічний об'єкт в цілому, комплексно і системно, особливо якщо розміри цього об'єкту є неспівставним з тим, що бачить людське око. Карти супроводжували розвиток людської цивілізації стабільно на протязі всіх історичних епох, вони були і інструментом і фактором історичного процесу. Наразі ж без картографічного забезпечення не можлива навіть звичайна сервісно-побутова, транспортна і торгівельна діяльність. Війна проти росії показала виключне значення навиків картографічного і топографічного аналізу на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях прийняття рішень.

Проте, нерозуміння і невміння читати карти, і, відповідно, правильно застосовувати їх у повсякденній і професійній життєдіяльності часто стає проявом не лише так званого «просторового» або «географічного кретинізму», а й «наріжним каменем», що гальмує вивчення, розуміння і застосування географії в цілому, і, відповідно, на базі і у зв'язку з географією вивчення багатьох інших наукових напрямків, особливо таких як політологія, соціологія, екологія, культурологія, валеологія тощо.

Отже, підсумовуючи усі зазначені аспекти, варто особливо актуалізувати увагу на необхідності постійного розвитку географічної культури і науки саме серед підростаючого покоління, оскільки це дійсно важливий і реально ефективний засіб їхнього дорослішання. Важливий також і емоційний досвід учнів у комплексі із

просторовим сприйняттям географічної картини світу, намаганням її зрозуміти, який закладе важливий фундамент розуміння себе самого в цьому різноманітному, динамічному, часто небезпечному, але все ж прекрасному і неосяжному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: у 3 т. В. Литвин. Київ: Навч. книга, 2004-2006.
2. Шаблій О. І. Суспільна географія : у 3 кн. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015-2017.

ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Яроменко О. В.

*кандидат географічних наук, доцент,
начальник відділу з наукової діяльності та аспірантури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Твердий І. Ю.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультет географії, історії та туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Стрімкий розвиток інноваційно-інформаційних технологій, креативної індустрії, виклики пандемії у сучасному світі та воєнний стан в Україні вимагають поширення нових форм навчання. В умовах сьогодення на високому рівні заявили про себе соціальні мережі та мобільні технології. Тому визначення ролі віртуальних екскурсій у реалізації географічних досліджень як форми інтерактивного навчання є своєчасним.

Віртуальну екскурсію, як нову форму інтерактивного навчання важливо застосовувати у процесі викладання географії, що актуально в умовах змішаного навчання.

Змішана форма навчання, відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні передбачає отримання знань здобувачем освіти (учень, студент) як дистанційно (online) через мережу «Інтернет», так і очно (offline) спілкуючись з викладачем [1].

Віртуальна екскурсія – це подорож тривалістю до 24 год., яку особа здійснює у віртуальному просторі та реальному часі з метою дистанційного пізнання світу, що надає можливість людині сприймати віртуальні об'єкти як реальні, використовуючи інформаційний туристичний ресурс (3d-панорами), та під час здійснення якої єдиним способом пересування є комп'ютер [2]. Віртуальні екскурсії класифікують за наступними ознаками [3]: